De Molenvriend

nr. 79

Molenvrienden Land van Cuijk

VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

Molenvereniging in het Land van Cuijk en omstreken
www.molenvrienden.nl

BESTUUR

VOORZITTER	Harm van Es	Floralaan 50
	Tel. 0485-578613	5831 TA BOXMEER
SECRETARIS	Walter Cornelissen	Park 8
	Tel. 0485-478818	5446 PH WANROIJ
	E-mail: molenvrienden@home.nl	
PENNINGMEESTER	Rob Snel	Chopinstraat 33
	Tel. 024-3582526	6584 EJ MOLENHOEK
BESTUURSLEDEN	Peter Pouwels	Vijverweg 6
	Tel. 024-3974266	6562 ZL GROESBEEK
	Mari Goossens	D. Boutsstraat 25
	Tel. 0485-573815	5831 VN BOXMEER

REKENINGNUMMER: 16.89.81.858 *onder vermelding van adres penningmeester*

MOLENARCHIEF LAND VAN CUIJK *Het regionale molenarchief is ondergebracht in molen "De Vooruitgang" te Oeffelt. Inlichtingen bij Rob Snel.*

Het werk van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk wordt mede mogelijk gemaakt door:
Beijk Molenbouw bv, Afferden (L)
drukkervanderegio.nl, Boxmeer
Havens Diervoeders, Maashees
Molensteenmakerij Hans Titulaer, Plasmolen
Nabuurs Transport bv, Haps
Bol Accountants Boxmeer
Van Haren Installaties bv, Cuijk
Hendrix Legpluimveegroep, Heijen
Elektro Technisch Buro Nabuurs bv, Boxmeer
VIFT International bv, Rijkevoort

Colofon

DE MOLENVRIEND 79, jaargang 28, nummer 3, oktober 2012
Lijfblad van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk, opgericht 18 januari 1985.
De Molenvriend wordt gratis toegezonden aan de leden van de vereniging. De contributie hiervoor is minimaal € 15,--. Aanmelden als lid kan bij de secretaris of via de website www.molenvrienden.nl. De Molenvriend is een advertentiemedium. Prijs losse nummers € 1,50.
ISSN 1384 8526

REDACTIE *Mari Goossens* *Jessica Sneek*
Marko Sturm *Paul Verheijen*

REDACTIEADRES *D. Boutsstraat 25* *5831 VN BOXMEER*
e-mail: mjfagoossens01@hetnet.nl
De Erica 2 *5831 RX BOXMEER*
e-mail: j.m.sturm@alumnus.utwente.nl

VERDER WERKTE(N) MEE *Frits Harteman, Peter Pouwels, Rob Snel*
Jan van Riet, Hans Titulaer

ILLUSTRATIES *Mari Goossens, Frits Harteman*
Rob Snel, Peter Pouwels

VOORPAGINA *Deze foto van de Jan van Cuijk sierde het routeboekje van de Brabants-Vlaamse molenaarscontactdag die in onze regio georganiseerd werd.*

In dit nummer

pagina 2	**Colofon**	
pagina 3	**In dit nummer**	
	Van de redactie	
pagina 4	**Mededelingen van het bestuur**	
pagina 5	**Excursie Rijn en IJssel**	
	verslag van de jaarlijkse excursie	
	door: Rob Snel en Mari Goossens	
pagina 8	**Brabants-Vlaamse dag**	
	verslag van de molenaarscontactdag met onze zuiderburen	
	door: Paul Verheijen	
pagina 10	**De Lindense molen**	
	over de geschiedenis van de Lindense molen	
	door: Peter Pouwels	
pagina 14	**Boerengemaal te Oeffelt**	
	door: Rob Snel	
pagina 15	**Bezoek Westfälische Mühlenstraße**	
	door: Rob Snel	
pagina 17	**Molenpoëzie**	
	door: Frits Harteman	
pagina 18	**Aan de licht**	
	interview met molenaar en molensteenmaker Hans Titulaer	
	door: Mari Goossens	
pagina 20	**Molens in de regio**	
	door: Mari Goossens en Marko Sturm	
pagina 22	**Geboortegolf in Oploo?**	
	door: Jan van Riet	

Van de redactie

De redactie van de Molenvriend kijkt terug op een drukke tijd. De jaarlijkse Brabants-Vlaamse molenaarscontactdag werd dit jaar georganiseerd door de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk. Als redactie hebben we het routeboekje verzorgd, met daarin de route en informatie over de te bezoeken molens. Dankzij de bijdrages van de vaste en speciale sponsoren, kon deze uitgave geheel in kleur verzorgd worden.

Toen de inkt van dit routeboekje bij wijze van spreke nog nat was, konden we meteen doorgaan met het samenstellen van Molenvriend 79. Aan de inhoud van dit nummer ziet u dat er heel wat afgereisd is. De vereniging organiseerde een excursie rond het stroomgebied van de Rijn en de IJssel. Daarnaast brachten Rob Snel en Robert Hoffman een bezoek aan het molenrijke gebied rond Minden in Duitsland. In dit blad vindt u de verslagen van deze excursies.

Daarnaast is er ook weer aandacht voor de geschiedenis en actuele stand van zaken van de molens in onze regio.
Nu de herfst definitief begonnen is, hebben we dus voldoende leesvoer voor een regenachtige zondagmiddag.

de redactie

Mededelingen van het bestuur

Drukke tijden voor het bestuur en de commissie Bra-Vla zijn achter de rug. We kunnen terugkijken op een zeer geslaagde Brabants-Vlaamse molenaarscontactdag 2012. Alles liep precies zoals in het draaiboek vermeld stond. We hadden ingeschat dat er een 80-tal deelnemers zouden zijn en daar werd het aantal bussen op afgestemd. In de laatste week voor de 6e oktober kregen we van het Gilde te horen dat er totaal 110 deelnemers zouden zijn, waaronder 35 uit België. Dus maar snel een bus bijgeregeld. De organisatie heeft diverse complimenten gekregen voor de perfecte organisatie en het mooie programmaboekje. Alles is prima binnen het beschikbare budget gebleven. Wij bedanken dan ook alle molenaars, medewerkers, het Gilde, sponsoren en eenieder die deze dag mede mogelijk heeft gemaakt.

Al eerder stond de jaarlijkse excursie op het programma die ons voerde naar de omgeving van Zeddam en het aangrenzende Duitse gebied. Ook deze dag was zeer geslaagd te noemen, mede ook door het geweldige weer (alleen weinig wind). Organisatie bedankt.

Zoals u heeft kunnen zien lopen er al enkele molenaars in de nieuwe jas rond die mede door sponsoring van de Rabobank voor de molenaars beschikbaar is. Binnenkort zullen alle molenaars die een jas besteld hebben, van een exemplaar voorzien zijn. Want op 6 november zal de jaarlijkse molenaarsvergadering gehouden worden en dan verwachten wij dat alle molenaars die een jas hebben, aanwezig zullen zijn voor een groepsfoto.

Het bestuur heeft onlangs enkele kunststof spandoeken aangeschaft die bij de molen opgehangen kunnen worden om aan te geven dat de molen geopend is. Een leuke blikvanger. Hier zal op het molenaarsoverleg nader over gesproken worden.

We hebben weer een geslaagde molenaar erbij, nl. Petro Boon. Namens het bestuur van harte proficiat.
Bovenstaande zaken zullen de komende tijd zeker nog geëvalueerd worden.
Foto's van bovenstaande evenementen zijn te vinden via onze website www.molenvrienden.nl

Walter Cornelissen
secretaris

Bij overname van artikelen en/of foto's, auteur en eventuele bron(nen) vermelden. Tevens hiervan melding maken bij de uitgeefster of redactie van dit blad.

De redactie stelt zich niet aansprakelijk voor eventueel gemaakte fouten of anderszins ontstane ongemakken.

Excursie Rijn en IJssel
verslag van 1 september 2012

De molenaars klagen vaak over de wind, te wisselvallig, te weinig of uit de verkeerde hoek. Maar met de excursies boffen we vaak, ook dit jaar weer een stralende dag. Een stralende dag met een heerlijk zonnetje met weinig of geen wind. Peter Pouwels had een mooie route uitgestippeld, in het gebied tussen Rijn en IJssel, met als middelpunt de torenmolen in Zeddam. De 25 deelnemers hadden er zin in en waren stipt op tijd op het verzamelpunt, hoe toepasselijk, restaurant ‘‘De oude molen” te Groesbeek. Alleen een kaal plekje aan de overkant van de weg moest de plaats markeren waar eens de oude torenmolen van Groesbeek had gestaan. Peter vertelde ons dat de molen er nog was, maar dan als vulsel van de autoweg die er voor de deur langs liep. Wind en biotoop speelden hier dus helemaal geen rol meer, slechts draagvermogen. Na de koffie met een plakje cake vertrok de stoet richting Kekerdom naar de Duffeltse molen.

Vertrek vanuit Groesbeek

“De Duffelt” Kekerdom

We worden op De Duffelt door René Rieken (leerling molenaar en voorzitter) hartelijk ontvangen en getrakteerd op weer een lekker kopje koffie met cake.

De Kekerdomse molen “De Duffelt” is de enige overgebleven molen in het Nederlandse gedeelte van de Duffelt. In Millingen aan de Rijn hebben drie molens gestaan. Tot 1796 was dit de dwangmolen voor de Duffelt, die bij de Heerlijkheid Zeeland behoorde. Het

Molen “De Duffelt” te Kekerdom

alles verwoestende hoogwater van 1809 betekende het einde voor de molen. Ze stortte in en werd pas in 1868 weer opgebouwd. Bij de restauratie in 1977 is gekozen voor de naam “De Duffelt”. Bij de molen staat ook een klein gebouwtje “Stomert”, hierin heeft een elektrisch aangedreven koppel maalstenen gestaan. Tot in de zestiger jaren stond in de molen nog een mengmachine voor het mengen van (varkens)voer. In 2010/2011 is aan de weerkant van de molen de teerlaag verwijderd omdat de vochtwerendheid niet afdoende werkte. Met de aanbreng van de nieuwe lagen kalk is de molen weer geheel wit. Onder leiding van René Rieken en Jan Meurs is de molen prachtig gerestaureerd en weer volledig maalvaardig. Op de nationale monumentendag zal voor het eerst weer gemalen worden (Gerst). Bij het afscheid speelde Jan Meurs ”Daar bij de molen” op zijn accordeon en werd er uit volle borst meegezongen.

Jan Meurs speelt op zijn accordeon

“Alte Mühle” Donsbrüggen
Na een prachtige rit arriveren we bij de Alte Mühle. De straat staat vol geparkeerde auto’s, het zijn allemaal mensen die producten komen kopen op de molen, om jaloers op te worden. Dat is nog niet alles: Paul Kersjes, die ons ontvangt, vertelt zonder te blozen dat er op een molendag wel 1000 bezoekers komen, toen moest ik even slikken. De rondleiding was interessant, het Bilau-systeem is toch wel bijzonder. In de molen was ook een klein museumpje te bezichtigen. Na de rondleiding stond er een heerlijke lunch met zelfgebakken brood en heerlijk beleg te wachten. Gezellig onder de invaart, met het zonnetje erbij, was het genieten. De broodmandjes werden regelmatig opnieuw gevuld, zo lekker was het.
In 1813 is Wilhelm Fallier begonnen met de bouw van deze houten achtkantmolen. Elf jaar later werd het eerste koren met deze molen gemalen. Vanaf 1890 werd er een stoommachine met een 15 meter hoge schoorsteen bij de molen gebouwd, zodat men niet meer geheel afhankelijk was van de wind. De molen heeft diverse wieksystemen gehad, zoals oud Hollands, hetgeen in 1904 vervangen werd door zelfzwichting m.b.v. jaloezieën in combinatie met een windroos op de kap en het Bilau-systeem in 1963. Tot 1962 is de molen nog volledig in bedrijf geweest. Na jaren van stilstand en verval is de molen in de jaren 1982-1985 gerestaureerd en weer maalvaardig gemaakt.

De Alte Mühle te Donsbrüggen

“Grafelijke Korenmolen” Zeddam
Sinds 1450 is de torenmolen het kenmerk van Zeddam, samen met de nog oudere St.-Oswalduskerk. Deze torenmolen is misschien wel de oudste nog bestaande molen van zijn type in Nederland. De Zeddamse torenmolen was één van de vier molens van de graven Van den Bergh. In de banmolen werd het graan gemalen van de boeren uit de omliggende buurtschappen.
In 1839 werd de molen verbouwd, er werd een tweede en zelfs even een derde koppel stenen geplaatst. De buitentrap werd vervangen door een binnentrap en er werden twee zolders bijgemaakt. Zo werd het onderste deel van de molen, dat voorheen niet benut werd, geschikt gemaakt voor opslag. Tevens kon men nu een luiwerk (hijswerktuig) binnenin de molen tot stand brengen dat gekoppeld werd aan de as, zodat de zakken graan en meel op windkracht omhoog en omlaag getakeld konden worden.
In 1963, 1974, 1990 en in 2005 is de molen gerestaureerd, waarbij iedere keer geprobeerd is de authentieke onderdelen zoveel mogelijk te behouden.
Peter Pouwels, die regelmatig op deze molen draait, verzorgde een uitstekende rondleiding. Na de rondleiding was er iets te drinken met een versnapering.

“Rosmolen” Zeddam
De oudste geschiedenis van de rosmolen is onduidelijk. Hij bestond al in de 16e eeuw. Verschillende malen is de molen afgebrand en weer hersteld. In 1866 is de zaak zeer grondig verbouwd, het vermoeden bestaat dat de rosmolen er toen is uitgebroken en het gebouw in gebruik is genomen als schuur. In 1974 is het vervallen gebouw hersteld en weer als maalvaardige rosmolen ingericht. De molen is uitgerust met koppel blauwe stenen met een diameter van 1 meter. Heden ten dage is er een kunstexpositie ingericht in

De grafelijke torenmolen te Zeddam

de Rosmolen.

"Watermolen" en "Spinnekop Follega Molen" Laag-Keppel
Op weg naar de watermolen en spinnekop in Laag Keppel. Dirk Minor woont in de watermolen en is de molenaar van beide molens. Een idyllisch plekje heeft hij daar. De molen is tot 1945 in gebruik geweest. Daarna werd van een elektromotor gebruik gemaakt. Het huidige molengebouw dateert uit de 19e eeuw.

De bijzonder combinatie van een watermolen en spinnekop in Laag Keppel

Kort na 1945 werden ten behoeve van een betere waterafvoer en verbeteringen voor de scheepvaart, voor de molen ingrijpende werkzaamheden uitgevoerd. Hierdoor kon het rad niet meer door waterkracht in beweging worden gebracht. Op voorstel van Dhr. J.H. Rijnenberg van de Gelderse Molenstichting werd in 1968 een doordacht systeem ontwikkeld om het rad weer met waterkracht te kunnen laten draaien.
De beneden de watermolen gelegen molenkolk wordt d.m.v. een kleine poldermolen uit Friesland op een 1,5 m lager peil dan de rivier gehouden. Gelijktijdig met de bouw van deze poldermolen is ook de watermolen in 1968 gerestaureerd. Op 2 december 1974 komen molens en grond onder beheer van de Stichting Keppelse Molens.

Als afsluiting van deze prachtige dag zijn we afgezakt richting Kranenburg om in het restaurant "Nimweger Tor" samen te dineren. We bedanken Peter (voor de strakke regie) en Paul voor de organisatie van deze succesvolle dag.
Paul kon niet aanwezig zijn vanwege een vrijgezellenparty.

Rob Snel en Mari Goossens

Brabants-Vlaamse dag

De 31e Brabants-Vlaamse molencontactdag werd dit jaar georganiseerd door vereniging Molenvrienden Land van Cuijk. Deze dag speelde zich dan ook af in het werkgebied van de vereniging, namelijk het Land van Cuijk, Noord-Limburg en een zuidelijk stukje Gelderland. Maar voordat we deze gebieden gingen verkennen, werden de deelnemers eerst ontvangen in het gemeentehuis van Cuijk. Bij de ingang van de raadszaal was het een drukte bij het inschenken van de koffie of thee. Ook bij het checken van de bezoekers en het uitdelen van het prima verzorgde programmaboekje ontstonden grote rijen. Door de grotere opkomst, nl. 115 personen, moest op het laatste moment het programma iets aangepast worden, zoals extra stoelen aanslepen in de raadszaal. Terwijl het buiten pijpenstelen regende, werden we welkom geheten door de voorzitter van het Gilde van Vrijwillige Molenaars afdeling Noord-Brabant, Patrick van Kessel. Na hem hield Harm van Es, voorzitter van Molenvrienden Land van Cuijk, een korte presentatie over het programma van die dag. Omdat het de Brabants-Vlaamse molencontactdag is, kregen de deelnemers de opdracht mee contact te maken met elkaar, daar is het immers een contactdag voor, nietwaar? Om dit te stimuleren had de organisatie er voor gekozen, voor het plaatselijk vervoer bussen in te zetten.

Namens de gemeente Cuijk heette wethouder Arthur Baudet ons welkom. Hij bracht ter sprake dat molens het beste af zijn bij partijen die er verstand van hebben, en dat dit niet altijd de gemeente is. Ook wist hij te melden dat de molenromp in Beers waarschijnlijk verkocht gaat worden en dat de romp dan als woonhuis omgebouwd zal gaan worden. De grootste verrassing was echter voor Stefan Willems. Hij kreeg van de gemeente een cheque, ter waarde van € 200, overhandigd voor molen Jan van Cuijk. Een deel van het bedrag dat de gemeente had gekregen toen zij in 2010 de Evert Smit-biotooppprijs won, werd zo ter beschikking van de molen gesteld. Jammer dat hij geen van de prijzen had van de Postcodeloterij, die daar, de avond van te voren, in de wijk van de molen waren gevallen. Na nog een kop koffie werd het nu echt tijd om op pad te gaan. Deze keer niet in eigen auto, maar in bussen van de Stichting Veteraan Autobussen. Uitgerust met een knapzak van de Jumbo nam iedereen plaats in een van de 3 oude bussen die klaar stonden om iedereen te vervoeren. De ene bus wat ouder dan de andere, maar allemaal in goede staat van onderhoud en probleemloos rijdend. De bussen reden de route in 3 varianten zodat iedereen overal kwam maar niet iedereen tegelijk op de zelfde plek aanwezig was. Met bus 3, een oude DAF uit 1969, met als begeleider John Houben, werd als eerste koers gezet naar de Bovenste Plasmolen. Omdat het nog steeds regende en omdat de ruitenwissermotor niet werkte moesten de ruitenwissers met de hand bediend worden door de passagiers zelf.

De bussen staan gereed bij het gemeentehuis.

Aangekomen in Plasmolen werden we onderaan de berg ontvangen door de molenaar Karel Siebers en collega's. Het water kwam nu niet meer met bakken uit de lucht maar stroomde netjes door de kanjel (Limburgs woord voor goot) op het waterrad. Zo komt de molensteen in beweging. Door de combinatie middenslag en bovenslag is dit een unieke watermolen in Nederland. Het water voor de bovenslag maakt een bochtje naar achter, ook wel de nekslag geheten. Het tweede koppel stenen werd aangedreven door de Crossleymotor, deze loopt helaas niet op water, maar op benzine. Daarom staat op de zolderbalk de spreuk "vandaag voor geld, morgen voor niets". Het is dan ook altijd weer een indrukwekkend gezicht en gehoor als deze oude motor zijn werk doet. Na dit molenbezoek volgde er een korte wandeling naar de molensteenmakerij van Hans Titulaer. In zijn werkplaats werden we verwelkomd met koffie en koek. Hans vertelde honderduit over de verschillende soorten molenstenen, hoe ze gemaakt worden en waarvoor ze gebruikt kunnen worden. Uitgebreid aan bod kwam het productieproces van het maken van een kunststeen. Hoe in een ronde mal de steen laag voor laag wordt opgebouwd en ook dat de gekozen

Bezoekers onder de goot of "kanjel" van de Bovenste Plasmolen

steensoort afhankelijk is van de functie van de steen. Hans maakt niet uitsluitend stenen voor molens zoals wij ze kennen maar ook voor meelfabrieken, boerengemalen of andere industriële toepassingen, hierdoor zijn zijn molenstenen te vinden in alle uithoeken van de wereld. Na deze interessante uiteenzetting namen we weer plaats in de bus om op pad te gaan naar museum Ceuclum in de oude Middeleeuwse kerktoren van Cuijk. Cuijk heette in de Romeinse tijd Ceuclum, vandaar de naam van het museum. In de toren is een tentoonstelling ingericht over de geschiedenis van Cuijk. Te zien zijn erg veel bodemvondsten uit de Romeinse tijd, maar ook van ver daarvoor, ijzertijd, steentijd of, van meer recente datum, de Franse tijd. Ook de Romeinse brug die bij Cuijk over de Maas lag komt ruim aan bod in het museum. Onder leiding van de bevlogen rondleiders kan de toren ook beklommen worden. Na enkele wentelingen van de wenteltrap komt men op de zolder waar zich het voormalige cellenblok bevindt, compleet met houten traliewerk en een overgebleven gevangene (een pop). Vanuit deze verdieping kon men vroeger de zolder boven het kerkgewelf betreden, nu zit er een raam wat uitkijkt over de Maas. Na weer wat traplopen kwam men bij de klokkenstoel. In deze, zichtbaar oude, eiken constructie hingen de klokken. Helaas zijn in de Tweede Wereldoorlog de klokken door de Duitse bezetter meegenomen waardoor de klokkenstoel nu werkloos is. Na nog enkele ladders beklommen te hebben stonden we boven op de torentrans en door het vrij heldere weer was er een goed uitzicht naar alle windrichtingen. Na deze klimpartij in tegenovergestelde richting afgelegd te hebben, namen we weer plaats in de bus en kwamen zo uit bij molen Jan van Cuijk. In dit, volgens onze Vlaamse vrienden 'zeer proper meuleke' zijn vele streekproducten te koop. De film van de Molenvrienden werd getoond onderin de molen en ook was er een wijnproeverij van wijngaard de Wilhelminagaard uit Vianen met witte en rode wijn. Er werd wat geproefd. Hij vertelde dat er dit jaar van zijn 900 wijnstokken, ten gevolgde van de vorst en het natte najaar, niets te plukken viel. Pech! Na de Jan van Cuijk werd koers gezet naar Gassel naar molen Bergzicht. In Gassel werd het malen van graan op verschillende wijzen gedemonstreerd. Men kon in de veevoederfabriek kijken en in deze fabriek hadden Jan Selten en Robert Hoffman hun boerengemaal ingericht. Met 2 oude Hanomag tractoren werd door middel van een riem het koppel stenen aangedreven. Binnen in de molen was er veel aandacht voor de constructie van dit, waarschijnlijk, originele Brabantse achtkant. Er werd vooral gekeken naar de veldkruizen die er niet waren…

De laatste molen die werd bezocht was de Joannusmolen in Heumen. De molen, een grondzeiler, is gebouwd op een verhoging in een, in die tijd, open omgeving. Helaas is van die open omgeving niet veel meer over, want de molen wordt sterk gehinderd door de vele bomen in de omgeving en op het terrein van de ernaast gelegen camping. Als uniek kenmerk is de molen uitgerust met zelfzwichting op een roede. Molenaar Wim Thönissen vertelde over de geschiedenis van de molen. Het maalbedrijf wat hij in deze molen is begonnen is door de gegroeide productie en de verslechterde biotoop verplaatst naar een bedrijfsruimte in Cuijk. De biologische producten die er gemaakt worden, worden verkocht in diverse Europese landen en China. Om de goede smaak hiervan te promoten kon men hier genieten van een pannenkoek van de Joannusmolen met een kop koffie of iets fris. De constructie in de kap van deze, overigens zeer opgeruimde, molen om de zelfzwichting te bedienen, trok veel bekijks van de molenaars. Het einde van de rondtoer werd afgesloten bij Café-zaal de Bond in Cuijk. Hier werd bijgepraat en onder het genot van een stevig gevulde soep en een goed verzorgde broodmaaltijd. De avond werd muzikaal opgeluisterd door een optreden van de Gries Köpkes. Na de maaltijd hield Hans Titulaer nog een uitgebreide lezing over molenstenen waardoor er na deze avond voor de aanwezige molenaars geen geheimen meer zijn over scherpsels, maaltechnische problemen en steensoorten. Terugkijkend op deze dag kan geconcludeerd worden dat het organisatorisch erg goed in elkaar zat en dat het vervoer perfect geregeld was door middel van de bussen, een compliment aan de organisatie is zeker op zijn plek!

tekst: Paul Verheijen
foto's: Mari Goossens

(zie ook fotocollage op achterkant van de kaft)

De Lindense molen
herziening van de geschiedenis

In de Molenvriend nr. 64 stond in een artikel over de Lindense molen, dat de geschiedenis hiervan in 1876 begint, als bovenvijzelmolen "P" uit Waddinxveen welke door Jos van der Steen gekocht wordt. Een andere bron vermeldt echter dat de Lindense molen in 1869 wordt gebouwd. Bovenstaande feiten zijn aanleiding om nader onderzoek te doen naar de herkomst van de Lindense molen, te beginnen bij de geschiedenis van de Zuidplaspolder.

Geschiedenis van het hoogheemraadschap van Schieland

In het rivierengebied kende men reeds in de Frankische tijd stroomafsluitingen, die kennelijk gehele gebieden een zekere mate van bescherming boden tegen overstroming. Vanaf het einde van de 11e eeuw is er sprake van lokale watergangen en dijkjes. Door aaneensluiting van deze eenvoudige waterkeringen kon een groep nederzettingen een zekere beschutting tegen het water worden geboden. Vanaf omstreeks 1200 en in de eerste helft van de 13e eeuw nemen de regionale waterstaatkundige activiteiten in aantal en omvang toe. In vele streken komt het tot aaneensluiting van lokale dijkjes ter beveiliging van een groter gebied, zoals langs de Maas en langs de zeegaten. In de loop van de 13e eeuw en in het begin van de 14e eeuw is sprake van een verdere uitbreiding van doorgaande bedijkingen in zuidelijk Holland.

De oorsprong van Schieland

Oorspronkelijk berustte de zorg voor de dijken dus bij de besturen en bestuurders van de ambachten. De oorspronkelijke betekenis van de functie van heimraad is die van raadsman van het heim of heem (= de grond, de bodem der woonplaats, het erf, het erfgoed). Men was belast met de zorg voor allerlei zaken de grond betreffende, met daaronder ook de zorg voor de waterstaat. Meestal traden schout en schepenen, als dijkgraaf en (kroos)heemraden op. Later werd de waterstaatszorg gedaan door algemene dijkbesturen, die door de graaf werden ingesteld, de latere hoogheemraadschappen. Het hoogheemraadschap van Schieland is een van de oudste waterschappen van Nederland. Het vroegst bekende document dat wijst

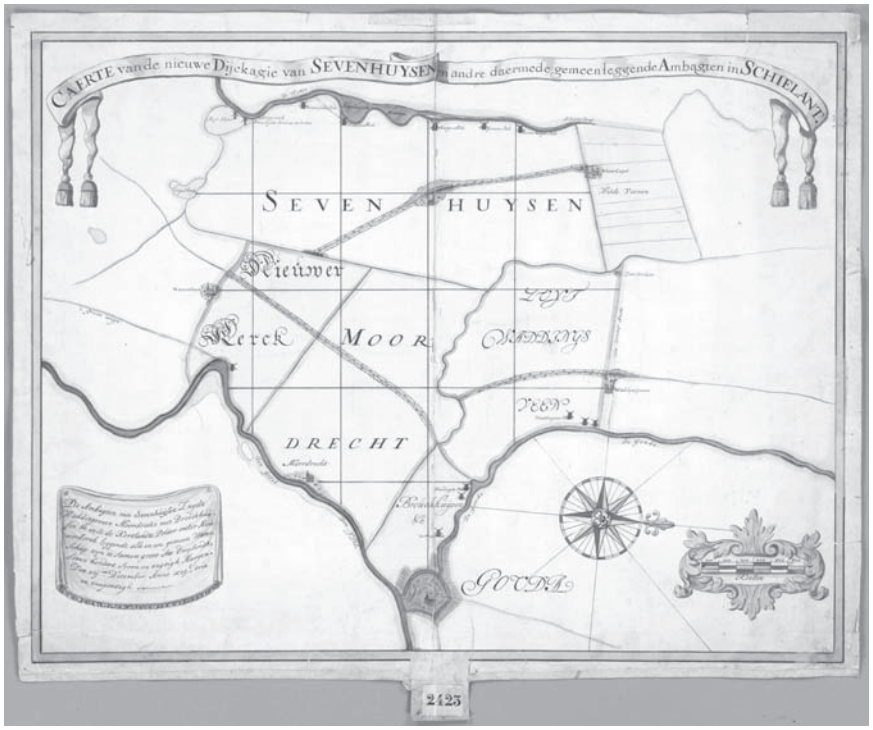

Kaart van het gebied rond de Zuidplaspolder

Bemalingssysteem van de Zuidplaspolder

	Van	Naar
4de trap	**Lage boezem**	**Hoge boezem en IJssel**
Molen 1	1808-1875	verkocht voor sloop, wateras herbruikt in Oostpolder
Molen 4	1836-1879	verkocht 20-6-1879
Molen 6	1836-1878	verplaatst naar Herwijnen fl 1400,-
Molen 11	1836-1879	verkocht op veiling 20-6-1879
Molen 12	1836-1879	in 1877 zijn 2 roeden met toebehoren verkocht voor fl 130,- aan J. van der Steen te Venlo
3de trap	**Ringvaart**	**Lage boezem**
Molen 2	1808-1879	verkocht 20-6-1876 aan H Kreft fl 2000,-
Molen 3	1809-1817	hellende scheprad, verkocht aan H. Kreft fl 2000,-
Molen 5	1836-1877	Hargpolder fl 800,-
Molen 7	1836-1879	A. Luijendijk fl 1430,-
Molen 8	1836-1879	A. Luijendijk fl 1110,-
Molen 9	1836-1879	verkocht aan G. Willems 2 roeden fl 110,-
Molen 10	1836-1879	verkocht bovenas fl 250,- aan J de Backer, Schijndel
2de trap	**Vijzelboezem**	**Ringvaart**
Molen A	1836-1879	verkocht W Loh fl 700,-
Molen B	1836-1925	
Molen C	1836-1878	verkocht in 1879 aan C. B. de Hondt voor fl 705,-
Molen D	1837-1865	verbrand 1865 herbouw 1865-1876
Molen E	1836-1876	verbouwd tot zaagmolen door Vink, afgebrand 1901
Molen L	1836-1871	
Molen M	1836-1858	verplaats Kortenoord Zuidplaspolder vijzelmolen F
Molen N	1836-1876	verkocht aan J Bierens uit Bruinisse voor fl 1000,-
Molen O	1836-1876	verkocht aan N. Willems uit Middelaar
Molen P	*1836-1875*	*in 1876 verkocht aan J. van der Steen uit Linden voor fl 950,-*
1e trap	**Polder**	**Vijzelboezem**
Molen F	1858-1876	verkocht aan A. Luijendijk voor fl 800,-
Molen G	1837-1878	verkocht as en penbalk aan G. Willems voor fl 280,-
Molen H	1838-1878	verkocht D. Bos fl 1100,- verplaatst naar Giethoorn
Molen I	1838-1878	verplaatst naar Zuidwolde
Molen K	1838-1877	verkocht aan W. Swinkels uit Helmond voor fl 1100,-
Molen Q	1838-1878	A. Luijendijk fl 900,-
Molen R	1838-1878	A. Luijendijk fl 900,-
Molen S	1838-1875	bovenas hergebruikt in Marie Antoinette te Deurne
Molen T	1837-1875	verkocht aan P.J. Truijen uit Deurne voor fl 1125,-

op het bestaan van Schieland is van 14 mei 1273. In deze oorkonde neemt graaf Floris V van Holland maatregelen om de dijkzorg langs de Beneden-Merwede (Nieuwe Maas) en de Hollandsche IJssel te waarborgen.

Van de 16e tot en met de 18e eeuw werd er veel veen afgegraven. Vooral tijdens de economische bloeiperiode die wel de Gouden Eeuw wordt genoemd. Omdat de turfproductie veel geld opleverde, werd er steeds dieper gebaggerd. Als een stuk land was ‘uitgeveend’, bleef een diepe plas over, doorsneden door smalle stukjes land, de ribben. Zulke watervlakten vormden een groot gevaar voor het omringende land. Vooral na stormen kalfden de zwakke oevers snel af.

Zo ontstond er omstreeks 1700 tussen de dorpen Waddinxveen, Zevenhuizen, Moordrecht en Nieuwerkerk een groot plassengebied, dat de naam Zuidplas kreeg. Deze plas moest op peil worden gehouden door enige

windwatermolens, waarvan de bemaling tot de zorg van de ambachten in dit gebied behoorde. Enkele molens raakten echter in verval, waardoor het peil van de plas zodanig begon te stijgen, dat de omliggende polders en ambachten er last van kregen. Als gevolg hiervan ontstonden plannen tot droogmaking, die echter steeds op hoge kosten stuitten. Pas in 1824 kwam een plan tot stand, dat ook werd uitgevoerd. In 1823 werd met de bedijking begonnen, door de Belgische opstand (1830-1839) werd dit echter pas in 1836 voltooid. Hierbij werden 30 windwatermolens en 2 stoomgemalen gebouwd, die in laatstgenoemde jaar met de bemaling begonnen. Het totale hoogteverschil bedroeg meer dan 6 meter, zodat er in vier trappen bemalen moest worden. Tegen 1840 was de nieuwe Zuidplaspolder droog. De grootte bedroeg toen ongeveer 4400 hectaren.

Pas in 1876 is er voldoende vertrouwen in de bestaande stoomtechniek dat men de 30 nog bestaande windmolens voor afbraak verkoopt. Vele molens worden afgebroken en vinden een bestaan als korenmolen elders in het land.

Poldermodel
De ontwikkeling van de polder loopt parallel aan het ontstaan van de Hollandsche molen (in de betekenis van bovenkruier met staart, niet de gelijknamige vereniging), die hierin een belangrijke rol heeft gespeeld.

Blokkeel in de Lindense molen

Aan deze ontwikkeling kan ook de geschiedenis van de molen van Linden worden afgemeten. In het kader hieronder staan de chronologische ontwikkelingen in de loop der eeuwen.

Kenmerken Lindense molen
Houten achtkant, Zuidhollands model uitgevoerd met zes grenen stijlen en twee eiken stijlen waarop blokkelen liggen ter ondersteuning van het oorspronkelijke houten rollenkruiwerk. Rollensluis met gedeelte van de houten rollenwagen is nog steeds in de molen aanwezig.

Poldermodel

10e	waterhuishouding wordt lokaal geregeld door aanleg van watergangen en dijkjes.
11e	samenwerking van de lokale ambachten, aaneensluiting van dijken en watergangen.
13e	vanaf 1273 ontstaan van heemraden uit samenwerkende ambachten.
14e	eerste toepassing van rollenkruiwerk 1340 in de constructie in zwenkbare havenkraan oudste vermelding in 1387 van de toepassing van een rollenkruiwerk in de molen. ontwikkeling van de torenmolen vanuit de bestaande standaardmolen, draaibare kap, ondersteund door blokkelen.
15e	oudste vermelding uit 1407 van de toepassing van een wipmolen voor bemaling. bouw van wipmolen de Swanlasche molen uit 1410 voor bemaling van de polder.
16e	ontstaan van de 'Hollansche molen' (vanuit de torenmolen), een zgn. binnenkruier opgebouwd uit een eiken achtkant, met een rollenkruiwerk ondersteund door blokkelen. in 1573 wordt voor het eerst het buitenkruiwerk (staart) toegepast.
17e	ontstaan van een slankere achtkantmolen de zgn. Zuidhollandsche molen, een buitenkruier. in 1630 wordt voor het eerst de vijzel toegepast in een poldermolen.
18e	toepassing van grenen achtkantstijlen in Zuid Holland, het gebruik van de blokkelen verdwijnt begin 18e eeuw. in 1776 verschijnt het eerste stoomgemaal in Nederland, toen nog vuurmachine genoemd, deze machine bestond uit grote zuigerpompen voortbewogen door balansen of hefbalken.
19e	toepassing grenen achtkantstijlen bij de bouw van molens in Noord-Holland. bemaling van de Zuidplas in 1836 met stoomgemalen.
20e	bemaling met dieselmotoren en elektriciteit

Rollensluis in de molen

De vervallen molen van Linden in 1976

De bonkelaar bestaat uit een groot conisch wiel, dat gebruikt is voor de aandrijving van de vijzel. Het gebruik van twee eiken achtkantstijlen (duurzaam hout tegen het opspattende water) geeft aan dat daar oorspronkelijk de vijzel heeft gelegen.

Conclusie

De Lindense molen die in 1869 te Katwijk wordt gebouwd kan nooit molen "P "uit Waddinxveen zijn, omdat deze pas in 1876 wordt afgebroken. Ook de kenmerken van de Lindense molen geven aan dat deze van oorsprong mogelijk begin 18e eeuw gebouwd is, molen "P" stamt echter uit 1836.

Volgende keer een vervolg over molenaar Van der Steen en waar molen P is gebleven.

Peter Pouwels

Boerengemaal te Oeffelt

Op veel molens is tegenwoordig nog een boerengemaal te vinden. Zo'n boerengemaal werd gebruikt om veevoeder mee te malen. Handig ook als er geen wind was, het boerengemaal werd middels riemen of v-snaren aangedreven door een motor en/of tractor. Rijke boeren konden op een gegeven moment zelf een boerengemaal kopen om zo niet meer afhankelijk te zijn van de molenaar. Theo van Bergen had nog altijd een grote wens en dat was in het bezit komen van zo'n boerengemaal. Er deed zich een goede kans voor om helemaal in Goes (Zeeland), daar waar het leven nog goed is, er een op de kop te tikken voor een redelijke prijs. Het boerengemaal verkrijgen is één ding, maar het zware kreng moest ook nog eens van Goes naar Oeffelt getransporteerd worden. Theo kon niet wachten om het oude gemaal weer op te knappen en had alvast een lijst samengesteld van molenaars die hem wel een handje konden helpen. Helaas is van deze lijst maar weinig terecht gekomen, maar een aantal collega's heeft zich ingezet om hem hierbij te helpen.

Een eerste inspectie liet al zien dat het boventafelement en de meelring ernstig waren aangetast door houtworm. Via een takel, bevestigd aan een vloerbalk, hebben Theo en ik de steen gelicht, zodat ook deze eens goed bekeken kon worden. De stenen moesten gebild worden, maar we constateerden ook dat de steenspil niet goed gesmeerd werd. De Stauffer-vetpotten op de lagers hadden jarenlang hun werk niet kunnen doen, omdat de koperen leidingen waren gescheurd en niet op de goede plaats waren aangesloten. Hierdoor was er al die jaren van smering geen sprake geweest. Van het lager waren de houten opvulstukken te los bevestigd. De astap en tussenlagers waren in goede conditie. Jos Verheijen heeft het boventafelement en de meelring voor zijn rekening genomen. Hij heeft deze onderdelen gekopieerd en vernieuwd in eikenhout. Middels nieuwe koperleidingen en Stauffer-vetpotten, zijn de smeerpunten van de steenspil weer in topconditie. Het lichtsysteem is gerestaureerd en afgesteld. Het begint er een beetje op te lijken dat het boerengemaal weer helemaal optima forma is. Theo en ik hebben in Weert, bij een bedrijf dat handelt in gereviseerde elektromotoren, een motor op de kop getikt die (volgens Jan van Woesik) het juiste amperage en toerental draait voor een boerengemaal. Een poelie voor op de motoras is in de juiste diameter gedraaid en voorzien van een spiebaan. De aanbouw met hierop de elektromotor kan worden bepaald volgens de formule (diameter van aandrijfpoelie op de steenspil x 4 = afstand motor. Ro-

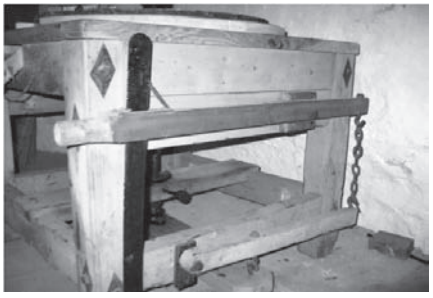

Het lichtwerk

Het boerengemaal compleet met trapje

bert Hoffman wist veel goed afvalhout aan te slepen, balken, goede vloerdelen enz., maar het was toch nog noodzakelijk om het frame van balken geheel nieuw aan te schaffen, het bouwen kon beginnen. De lengte was nu bekend en van Theo moesten bezoekers in het kropgat kunnen kijken. Een verhoging en een trap met leuning moet dit mogelijk maken. Aan al deze werken stelt de Arbowet duidelijke eisen en daar wilden we graag aan voldoen. Na vele malen op dinsdagmiddag aan het zagen en boren te zijn geweest, was eerst de verhoging klaar. Precies op het juiste moment kwam Harm van Es met de vraag of we wat hadden aan eikenhouten vloerdelen. Het antwoord was: natuurlijk, hier konden we mooi de trap van maken. Er is zelfs geen 20 cm van over gebleven, maar ook alle vloerdelen zijn verwerkt en zelfs de oude bank van John en de trapleuning uit de motorruimte kwamen goed van pas. Middels rasterwerk en gaas is het voor bezoekers onmogelijk om bij de draaiende riemen te komen. Harm van Es heeft de elektra nog aangesloten en het is nu nog wachten op het op lengte maken van de aandrijfriem en het billen van de stenen. Theo heeft zijn wens in vervulling zien gaan en we wensen hem nog vele draaiuurtjes met zijn boerengemaal en natuurlijk veel bezoekers.

Robert Snel

Bezoek Westfälische Mühlenstraβe

Zo'n 20 jaar geleden had de nog jonge Robert Hoffman een kampeervakantie gepland in het noorden van Duitsland. Het weer wilde niet erg meewerken en Robert zakte met zijn tentje af naar zuidelijkere oorden en kwam terecht in Meβlingen. Ook hier was het slecht weer en het vinden van een camping bleek geen gemakkelijk opgave, zo kwam hij aan bij de molen van de familie Senne die zo aardig waren hem een plaatsje aan te wijzen in hun tuin om aldaar het tentje op te zetten. Zo is een hechte vriendschap ontstaan met de familie en die molen natuurlijk. Sindsdien pendelt hij regelmatig heen en weer om de familie te bezoeken en ook om de omgeving te verkennen.

Er staan voldoende prachtige molens aan de Westfälische Mühlenstraβe en Robert kent ze allemaal van binnen en van buiten en kan de weg hier blindelings volgen. Na het overlijden van de Hr. Senne, acht jaar terug, staat de weduwe alleen voor de molen, het boerenbedrijf met koeien, kippen, varkens en graanteelt. Het is haar allemaal veel te veel. Veel is reeds afgestoten, maar de molen en de graanteelt zijn gebleven en blijven haar zorgenkinderen. Het onderhoud van de molen heeft daar ernstig onder te lijden en staat al 10 jaar stil. Haar vraag aan Robert was, om eens te kijken hoe de molen er voor stond en of we het een en ander aan onderhoud konden plegen. Robert vroeg mij om mee te gaan om dit varkentje samen aan te pakken en als toegift nog wat meer molens in de omgeving te bekijken. Het nuttige met het aangename verenigen, heet dat. Woensdagmorgen 19 juli 2012 was het dan zover, om 07.30 uur stond hij voor de deur om de rit aan te vangen via Hengelo, Osnabrück richting Hannover, immer geradeaus. Na de afslag op de E31 richting Petershagen komen we langs Minden, daar ligt een prachtige replica van een schipmolen in de Weser. Voor de lezing over torenmolens en schipmolens, had ik daar nog nooit van gehoord en nu kan ik er een in het echt betreden. Erg mooi en functioneel als er tenminste voldoende stroming is en dat was er na al die regen.

De reis verliep voorspoedig en na ruim 3 uur rijden kwamen we aan en werden allervriendelijkst ontvangen door Marlis Senne. Inderdaad is Robert daar kind aan huis en na het uit wisselen van de bekende vragen, hoe is het thuis enz. en een paar bakjes koffie (alleen voor mij, Robert drinkt alleen thee) hebben we werkkleding aangetrokken en zijn aan de slag gegaan. Het was even schrikken om te zien hoe roestig het halslager was en de vette toestand van het kruiwerk, windroos met schuifkruiwerk, te zien. De taatspot van de koningspil stond volledig droog. De kammen hadden nog nooit een wasbehandeling gehad, dus werk genoeg. De molen heeft houten borstroeden welke, na jarenlang stilstaan, door zijn gaan hangen. Het liefst zouden we om die reden het gevlucht minimaal 1½ slag rond willen draaien. Helaas was het niet mogelijk de wieken rond te krijgen en we zagen dat de stroppen van de oplangers verschoven waren. Deze zaten

Van links naar rechts: de molen van Meßlingen, het waterrad van de schipmolen te Minden en modellen van wieken in het molenmuseum van Frille.

waarschijnlijk niet goed vast en moesten aangedraaid worden. Een slechte vangstok, die al helemaal krom hing en scheuren vertoonde deed de deur dicht, men had al een strook blik bovenop de stok aangebracht om alles bij elkaar te houden. Er stond een behoorlijke wind, kracht 5 à 6 en we konden het risico niet lopen dat hij ineens wel zou gaan draaien en het gevlucht uit elkaar zou vallen, of de vangstok af zou breken. Alles bij elkaar te gevaarlijk om verder te gaan, als de vangstok breekt kan een molen met windroos niet zomaar uit de wind gezet worden. De klus zat er voor ons dus op, Robert en mevr. Senne hebben een lijst gemaakt voor de molenmakers met daarop alle noodzakelijke werkzaamheden om veilig te kunnen draaien te kunnen werken met de molen. Een beetje teleurgesteld eindigde deze dag, we werden uitgenodigd voor de lunch en hebben 's avonds nog even naar TV gekeken, maar daar zie je dezelfde programma's als bij ons. Toen mevr. Senne zat te knikkebollen werd het tijd om naar bed te gaan. Het is voor mij lang geleden dat ik in een slaapzak op een luchtbedje, op een lege zolder, de nacht heb doorgebracht. Nu weet ik weer waarom we toentertijd een caravan hebben aangeschaft. Het slapen lukte dan ook niet erg, terwijl Robert als een beer zijn winterslaap hield. De volgende morgen weer vroeg uit de veren: 07.00 uur ging de wekker alweer af, even wennen voor een pensionado. Tijd voor een uitgebreide molenexcursie, na het ontbijt namen we afscheid van mevr. Senne en gingen op pad. Het is een prachtige omgeving; op naar Lahde voor het glasmuseum, het kan niet alles molens zijn natuurlijk. Helaas waren we veel te vroeg, het museum ging pas om 10.00 uur open. Dan maar gelijk naar de eerste molen van deze dag: Meiße, een echte fabrieksmolen (wind/water) zonder maalstenen maar met acht walsen om het graan tot meel te malen (walsen). Verder hebben we de molens Döhren, Heimse, Großen Heerse en Ovenstadt bekeken en alsnog het glasmuseum in Lahde.

Om 16.00 uur hadden we een afspraak op de Büschings Mühle molen te Petershagen. Hier is een zeer enthousiaste groep mensen op de molen gestart, echter zonder al te veel molenaarservaring. Het is niet verwonderlijk dat deze mensen tegen dezelfde dingen aanliepen als wij op de Meßlingen molen, het uitwisselen van ervaringen kwam dan ook zeer gelegen. De molen was voor de Holländische Freunde speciaal opengesteld en we werden voorzien van een bijzondere lunch, Matjes met uitjes (drie per persoon) en een ruim aanbod van diverse dranken. Heel gezellig en waardevol, er kan nog veel informatie worden overgedragen en deze molenaars waarderen het bijzonder en passen dit ook gelijk toe. Wat ons opgevallen is dat het onderhoud aan de molens volledig bekostigd wordt door de Mühlenkreis en uitgevoerd wordt door timmerlui van deze Mühlenkreis en niet door molenmakers, zoals bij ons. Het is dan ook bijzonder te zien dat b.v. bordveren verkeerd om gemonteerd worden (volgens mij komt dit bij Duitse wieken vaker voor, MS) en de pen van de molenassen met een scheutje dunne olie gesmeerd wordt enz. De molentimmerlui hebben wel een prachtig molenmuseumpje opgezet bij hun centrale werkplaats, met echt mooie modellen en een windtunnel waar het effect van de diverse soorten wieksystemen getoond kan worden. Aangedreven door echte en regelbare waterkracht, kunnen we zien hoe de diverse soorten watermolens (boven-, midden- en onderslag, alsook turbines) werken. We hebben veel foto's gemaakt en ideeën opgedaan om diverse onderdelen (zie foto's) zelf te kunnen maken en te gebruiken. Ik heb genoten van deze twee drukke, maar gezellige dagen en ook vrienden gemaakt. Wellicht is het mogelijk deze groep molenaars eens uit te nodigen bij ons. Het zou fantastisch zijn als er een soort van partnerschap zou kunnen ontstaan tussen beide molenverenigingen. Robert bedankt voor alles en veel succes.

Robert Snel

Molenpoëzie

Van 1761 tot 1934 stond er aan de Engelse zuidkust te Bishopstone in de nabijheid van Newhaven een getijdemolen. Op de molen stond een windmolen waarvan men zegt, dat deze alleen dienst gedaan zou hebben als luiwerk. De getijdemolen stopte zijn werkzaamheden omstreeks 1900 en werd in 1934 ontmanteld. Er waren zo'n 100 man op deze molen werkzaam. Drie onderslagwielen dreven 16 koppels stenen aan. Na de sloop van de molen en de aangrenzende woningen van het personeel werd het terrein met de overgebleven restanten van de gebouwen gebruikt als militair oefenterrein.

Wat nu nog rest van de molen zijn ruïnes en de natuur heeft haar ruimte weer opgeëist. Het is in deze entourage dat de dichter onderstaand gedicht schreef.

Frits Harteman

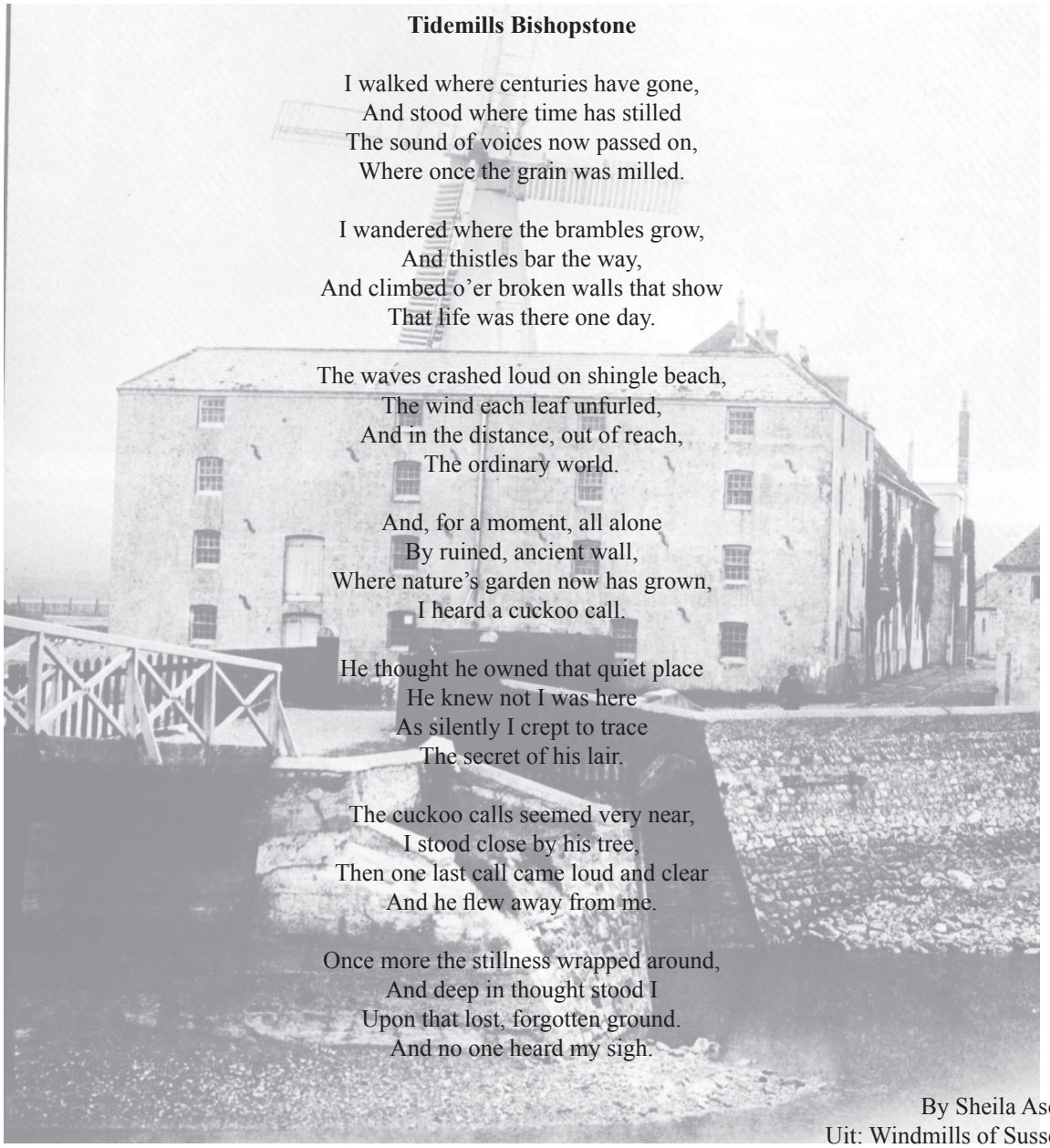

Tidemills Bishopstone

I walked where centuries have gone,
And stood where time has stilled
The sound of voices now passed on,
Where once the grain was milled.

I wandered where the brambles grow,
And thistles bar the way,
And climbed o'er broken walls that show
That life was there one day.

The waves crashed loud on shingle beach,
The wind each leaf unfurled,
And in the distance, out of reach,
The ordinary world.

And, for a moment, all alone
By ruined, ancient wall,
Where nature's garden now has grown,
I heard a cuckoo call.

He thought he owned that quiet place
He knew not I was here
As silently I crept to trace
The secret of his lair.

The cuckoo calls seemed very near,
I stood close by his tree,
Then one last call came loud and clear
And he flew away from me.

Once more the stillness wrapped around,
And deep in thought stood I
Upon that lost, forgotten ground.
And no one heard my sigh.

By Sheila Asch
Uit: Windmills of Sussex

Aan de licht
Hans Titulaer

Hans is juist terug van een kampeervakantie in Engeland. De telefoon stond niet stil vanwege bestellingen uit Rusland, Duitsland, België en zijn E-Mail zat barstensvol. Dus druk, druk.
Daarom hadden we besloten om deze "Aan de licht"als een interview af te nemen.

Hans is geboren en getogen in Venlo in 1956, nu 56 jaar geleden. Hij ging studeren in Nijmegen, biologie en aardrijkskunde aan de lerarenopleiding.
Tijdens een fietsvakantie in '77 kwam hij terecht bij de volmolen in Zuid-Limburg, waar hij gepassioneerd raakte bij het zien van dit watergedreven industrieel erfgoed. De vonk sloeg over en werd bij Hans een heuse binnenbrand. Hij wilde watermolenaar worden en gaan lessen bij de watermolen van Lombok in Maastricht. Maar deze molen kon vanwege mankementen geen leerlingen aannemen. Bij gebrek aan watermolens probeerde hij zijn geluk ook nog op een windmolen in Stramproy, de standaardmolen Sint Jan van molenaar Van de Winkel. Na een winterse fietstocht daar naartoe bleek dat daar meer dan genoeg leerlingen waren en er voor hem geen plaats was. Tijdens een tourtocht van zijn vader kwam die terecht bij de standaardmolen "Aurora" te Baexem bij Lambert Sijmkens. Toen zijn vader vertelde over de interesse van zijn zoon, zei Sijmkens: "Laat hem hier maar langs komen". En zo geschiedde.
Iedere zaterdag of als hij vrij was hielp hij hier, of op de beltmolen Sint Antonius te Heijthuizen, waar Lambert ook op draaide. Hij was een echte ouderwetse vakmolenaar die alle klussen aanpakte en waar Hans een gedegen opleiding en vooral de liefde voor het molenaarsvak kreeg. Beiden bleken voor zijn verdere loopbaan van doorslaggevend belang. Ondertussen draaide hij ook mee op "de Volmolen" in Epen bij Sjaak Vrehen. Oude liefde roest niet.

Tijdens zijn studie in Nijmegen slaagde Hans in '81 voor het examen van vrijwillige molenaar in Gelderland. Vanuit zijn studentenkamer volgde hij de restauratie van de St. Anna-molen. Belangrijker voor hem was de restauratie van "de Witte Molen" spoedig daarna. Daar gingen twee jongemannen, Wim Thönissen en Peter Sturkenboom een biologische maalderij opzetten. Daar ging hij aan de slag, als klusjesman en hielp bij het inrichten van de molen. Maar in nov. '81 brandde de molen af. Hans zou daar zijn vervangende dienstplicht gaan vervullen.
Ze waren lid van het ambachtelijk korenmolenaars-

gilde en konden daardoor het bedrijfje in wording verplaatsten naar de molen van Arnold Voet in Ravenstein. Omdat deze molen in een niet al te beste staat verkeerde moesten ze eerst 3 maanden opruimen, poetsen en vooral klussen om de molen weer enigszins draaivaardig te maken. Onder in de molen werd een elektrisch aangedreven maalstoel en een grote reiniger geplaatst. Voor de productie weken ze uit naar "de Zuidmolen" te Groesbeek. In die tijd schoten de biologische bakkerijtjes als paddenstoelen uit de grond waardoor de omzet groeide tot soms wel 8 ton per week. Granen werden rechtstreeks van biologische boeren en bij een grote watermolen in de Elzas gekocht. Ontvangen, reinigen en opslaan betekende vooral in de oogsttijd lange werkdagen. Dat de molen in niet zo'n beste conditie verkeerde betekende vaak ook timmerman en molenbouwer spelen. Zo lag er een hele gang ruwe kammen voor spoor- en bovenwiel om bij kambreuk snel zelf nieuwe kammen te kunnen steken. Al met al een uitstekende leerschool!

In '85/'86 werkte Hans twee jaar om de inmiddels gerestaureerde Witte Molen weer in te richten met silo's, mengketels, een elevator en een elektrische maalstoel, terwijl zijn collega Peter de productie vanuit Ravenstein runde. Wim Thönissen was inmiddels een eigen bedrijf op de Joannusmolen begonnen. In '87 werd de Witte Molen feestelijk geopend. Voor één van de nieuwe steenkoppels ging Hans naar Heinrich van Hees. Die bleek met de moeder van Hans op de lagere school gezeten te hebben. Er ontstond een samenwerking tussen Heinrich en Hans, allereerst als contact persoon (agentschap) voor Nederland. In '91 verloren ze een grote klant en viel de omzet met ca. 50% terug. Daarom zochten beide vennoten een bijbaantje. Peter in de makelaardij en Hans ging werken bij de Zuidmolen in Groesbeek. De Witte Molen werd aangehouden maar werkte maar ca. 2 dagen in de week. Toen Van Hees in '96 aangaf te willen stoppen vroeg hij Hans of hij het bedrijf wilde voortzetten. Hans stopte bij de Zuidmolen om zich in te werken bij het vervaardigen van molenstenen.
In 1997 kon hij het bedrijf officieel overnemen en zette hij het bedrijf nog anderhalf jaar voort in Geldern totdat hij in 1999 naar Plasmolen verhuisde.

Inmiddels trok de productie op de Witte Molen weer aan zodat er daar een molenaar aangesteld moest worden. In 2001 trok Peter Sturkenboom zich terug om zich geheel op de makelaardij te richten. Daardoor was Hans genoodzaakt om nog een molenaar op de molen aan te nemen. Zij, Douwe Weima en Jeoffrey van Arkel, runnen de dagelijkse gang van zaken terwijl Hans de contacten, technische en administratieve zaken afhandelt, de kwaliteit bewaakt en al het meel uitlevert.
Op de molensteenmakerij heeft Hans 1 medewerker in dienst. In de afgelopen 15 jaar heeft hij ruim 1000 molenstenen gemaakt, naast het vele scherpen van stenen op locatie en advieswerk.
Er bestaan vergevorderde plannen om het bedrijf naar een ruimere locatie te verplaatsen.

Hans heeft een dochter uit zijn eerste relatie en drie kinderen van zijn huidige partner. Als hobby speelt hij in een trio de accordeon, de blokfluit en verzorgt de zang. Ze vertolken oude volksmuziek.

Hans Titulaer/Mari Goossens

Molens in de regio

De Martinus te Beugen

De Martinus in Beugen heeft in de afgelopen periode in totaal 12 keer gedraaid, waarbij de molen alles bij elkaar 13775 omwentelingen gemaakt heeft. Met betrekking tot dit gebeuren en andere activiteiten waren de molenaars zo'n 20 keer op de molen aanwezig en dit betekent in totaal ongeveer 70 uren aanwezigheid van de molenaars op de Martinus. In het algemeen was er in de afgelopen periode wel wind aanwezig om te kunnen draaien, zeker met een paar zeilen, maar een windkracht van meer dan 3 beaufort kwam niet vaak voor. Ongeveer 200 kg duiventarwe van de firma Havens passeerde de maalstenen waarbij het gemalen product opgeborgen kon worden in twee houten kisten waar de molenmuizen moeilijker in kunnen komen. Het aantal mensen dat de molen kwam bezoeken was ongeveer 60, waaronder een 30-tal leden van de Protestantse Gemeente Boxmeer. Een bijzonderheid was het bezoek van professor de heer Sudiana Maleidra van de Udayana Universiteit van Bali in Indonesië. Hij werd vergezeld door een student die uit Beugen komt en waarvan de professor de mentor is. Jammer genoeg bleek het niet mogelijk om zijn naam terug te vinden. Zij houden zich hoofdzakelijk bezig met het bestuderen van de milieusituatie van onze planeet aarde. Dit jaar maakte de Hapse Avondvierdaagse ook weer gebruik van de molenwei bij de Martinus als stempel- en rustplaats voor de deelnemers en bij dit evenement was de molen geopend. De heer Stratingen van de firma Smeba Brandbeveiligingen uit Nijmegen heeft de brandblussers op de molen gecontroleerd. Op de steenzolder is overigens een nieuwe blusser opgehangen omdat er hier nog geen aanwezig was. Verder heeft hij op de begeleidende papieren aangegeven dat op de begane grond het blusapparaat ontbreekt. Het bestuur van de stichting Molens van de gemeente Boxmeer ontvangt info van de molenaar hierover. Met de gemeente Boxmeer is afgesproken dat de molenwei regelmatig gemaaid zal worden en dat de schuine afloop van de belt 2- of 3-maal per jaar door de gemeente gemaaid wordt. Het vlakke gedeelte van de belt zal door de molenaars bijgehouden worden, evenals de heg aan de westkant langs de belt. Verder is het zo dat de lange heggen aan de zijkanten van de molenwei door de respectievelijke eigenaren – de directe buren – zullen worden gesnoeid. Op de offerte van molenmaker Beijk met betrekking tot de afstelling van het luiwerk en wijziging van het stuurtouw heeft de gemeente Boxmeer nog steeds niet gereageerd. Het ligt in de bedoeling met molenaar Robert Hoffman te bekijken hoe de versleten tapeinden van de kruibok kunnen worden gerepareerd.

Ben Verheijen, Marko Sturm en Harm van Es

De Jan van Cuijk te Cuijk

In de afgelopen periode heeft de molen met grote regelmaat gedraaid op de zaterdagen. Molenmaker Beijk heeft de losgekomen plaat van de Van Busselneuzen weer provisorisch gerepareerd.
Tussen de gemeente Cuijk en de molenaar is regelmatig contact geweest over de voortgang van de molen. De gemeente Cuijk heeft onlangs brim-subsidie mogen ontvangen van de Rijksdienst van Monumentenzorg. Dat heeft de gemeente Cuijk doen besluiten om voor 2013 € 86.000,- beschikbaar te stellen voor onderhoud aan de kruivloer en het vervangen van het gevlucht. De molenstichting heeft van de Rabobank € 3800,- ontvangen uit het fonds maatschappelijke vernieuwing. Dit geld gaat gebruikt worden om de Pot-roede te laten restaureren. De eerste offertes zijn ondertussen aangevraagd bij enkele molenmakers. Dit is gedaan omdat we met een Europese aanbesteding te maken hebben.

Stefan Willems

De Reus te Gennep

In de afgelopen periode hebben we diverse kleine werkzaamheden uitgevoerd. Na het aanslaan van de wiggen en het aandraaien van de spitijzers van de binnenroede zit deze weer mooi vast. Binnenkort zal de potroede worden verwijderd om deze te kunnen herstellen.
Op zondag 9 september tijdens de Open Monumentendag was de Reus geopend. Er was net voldoende wind om voor de prins te kunnen draaien. De kleine tentoonstelling met oude foto's van (verdwenen) molens in Noord-Limburg werd goed bezocht door de ca. 200 bezoekers die we mochten verwelkomen. Bakker Harry Arts vertelde alles over het bakken van brood. Het vers gebakken brood vond gretig aftrek. Cateraar Theo Wikkers, onze buurman, had een gezellig terras ingericht waar men de inwendige mens kon versterken. Het was een mooie, zonnige, uitstekend bezochte dag!

Coby Weerts

De Gerarda te Heijen

Bij de Gerarda hebben we de roedewiggen aangeslagen en de spitijzers opnieuw geborgd. Daarbij is geconstateerd dat de roeden nodig doorgehaald moeten worden. Dit gaat ingepland worden. Achter het zwaar lopen tussen 1 en 2 krijgen we geen vinger, dus hebben we Beijk maar gevraagd. De Duitse leerlingen hebben even pauze vanwege de bouw van hun huis. Het elektrisch maalkoppeltje werkt (weer) goed, zodat we in het geval dat er geen wind is, toch kunnen malen.

Harry Kaak

De Maasmolen te Nederasselt

Op de Maasmolen zijn we de afgelopen zes weken druk geweest met de 4 examenkandidaten. Hopelijk hebben we ze wat bij kunnen spijkeren en krijgen we er op 20 september weer vier gemotiveerde molenaars erbij. Het was druk, maar erg leuk om te doen. Tijdens de excursie hebben de molenaars van de Duffeltse molen gevraagd, of ze op de Maasmolen een lesje over het weer kunnen genieten. Als de molenmaker geen roet in het eten gooit kan dat natuurlijk. Molenmaker Coppes is gestart met diverse reparatieopdrachten op de drie Heumense molens. Voor het examen zijn de rotte traptreden vervangen en is de gehele trap weer prachtig geschilderd. Op 13 september hebben 50 gemeenteambtenaren van Heumen de molen bezocht. Zeker even relaxen en een luchtje scheppen na al dat verkiezingsgeweld. In ieder geval een mogelijkheid voor ons om de molen eens goed onder de aandacht te brengen. We hopen dat voor de komst van het stormseizoen het dak gerepareerd kan worden en er proefboringen in de steenbalk gedaan kunnen worden. Hij zal niet gelijk omvallen, maar toch maken we ons zorgen over het verzakken van de molenkast over de standerd. Gelukkig geeft het nog geen onoverkomelijke problemen met het kruien van de molen.

Rob Snel

De Vooruitgang te Oeffelt

In Oeffelt zijn in opleiding: Jan Kuijpers (Ravenstein), Petro Boon (Boxmeer), Caroline Schaeffer (Kleve), Harm van Es (Boxmeer), Pieter Aarts (Boxmeer) en Jessica Sneek (Cuijk). Petro Boon is op 20 september geslaagd voor het examen, afgenomen op de Maasmolen in Nederasselt. Caroline Schaeffer zal op 16 oktober examen doen op de molen in Varsseveld.

De bouw van de wc op de molen vordert gestaag. De vloer in de loze invaart is verwijderd en uitgegraven. Er is een put gepulst, leidingen gelegd, een vloer gestort en een deur gemaakt. Er wordt hard gewerkt door Oeffeltse vrijwilligers, W. Lamers en H. Hegmans. Onder leiding van Jacqueline van Bergen verloopt het project voorspoedig.
De stichting probeert voor de bouw van een wc een bijdrage te verwerven uit het fonds maatschappelijke betrokkenheid van de Rabobank. Hiervoor is een filmpje gemaakt met de vrijwilligers van de molen om te gebruiken op de presentatie van de Rabobank. Onderwerp is natuurlijk de noodzaak van een wc.

De stenen van het boerengemaal worden gebild en de ombouw wordt geschilderd. Een uitgebreider verslag staat elders in dit nummer.
Er zijn plannen gemaakt voor herstel van de invaarten en het bouwen van een luie trap naar de meelzolder. De huidige steile trap is voor veel mensen een belemmering om de molen te bezoeken.

John Houben

De watermolen te Oploo

Het is nog even wachten op het “natte” seizoen. Dan kan de molen weer volop draaien want het muurwerk bij het rad is hersteld. Er is nieuw zgn. trasbeton aangebracht. Dit beton blijft taai, ook onder natte omstandigheden.

Tôntjesdag was een succes en veel mensen hebben aan de wandel- en fietsroute deelgenomen. Dat weer onvoorspelbaar kan zijn, bleek ook tijdens deze dag. Ondanks dat een aanwezige weerman met zijn instrumenten redelijk weer voorspelde, stak toch ineens een felle regenbui met heel veel wind op waarbij zelfs enkele tentpalen knapten. Zo zie je maar weer, niet blindelings op de berichten vertrouwen maar ook je eigen waarnemingen blijven doen!

De Korenbloem te Oploo

Met de nieuwe oogst spelt is proefgebakken en de kwaliteit is goed. Misschien krijgen we in Oploo zelfs een derde molen! Stichting graancirkel is goed in de race voor een bijdrage van de Rabobank om een zgn. Amerikaanse windmolen te plaatsen in het Avonturenpark.

We hebben de gebruikelijke rondleidingen en zo nu en dan komen leerlingen een paar uurtjes meedraaien. De Belgische DDD verticale kleine molen wordt gereviseerd omdat de as behoorlijk uitgeleuterd is.

Jan van Riet

De Luctor et Emergo te Rijkevoort

Het laatste kwartaal zijn we ook tijdens de vakantieperiode regelmatig open geweest, maar er is weinig gemalen omdat er ten gevolge van het zomerse weer weinig en dan nog vaak variabele winden waaiden. Daar komt ook nog bij dat de molen niet lekker loopt. Het halslager loopt warm en schraapt het vet van de as. De molenmaker heeft het inmiddels onderzocht en de opdracht gekregen om het te herstellen.

Half juni werd er weer het jaarlijks midzomeravondconcert bij de molen gehouden, hetgeen goed bezocht werd. Van onze drukker die in Rijkevoort woont, kreeg ik spontaan een spandoek met "De molen is open" aangeboden. Die siert nu als we geopend zijn onze stelling. Begin augustus kregen we met het college van B&W een delegatie Chinezen uit Wuxi op bezoek. Zij brachten een wederbezoek, omdat burgemeester Van Soest en de wethouder De Graaf eerder dit jaar samen met een delegatie uit Noord-Brabant een bezoek aan China gebracht hadden.
Op de monumentendag en de dag van het Riekevoorts Heem waren er wat festiviteiten in het dorp. Zo werd er het struinpad (Kikkerpad) geopend door de wethouders. Helaas konden we niet draaien omdat Paul een uitstapje had en ik daags tevoren mijn knie geblesseerd had en geen trap op of af kon.

Met de uitbaatster van het terras hadden we besloten dat na deze festiviteiten met de reparatiewerkzaamheden van het stucwerk aan de molen zou worden begonnen. Nu staat de molen, met staart en kruis, helemaal ingepakt en kan geen kant meer op. Daarom liggen wij er nu ruim een maandje uit. Daarna begint Beijk met het halslager.

Mari Goossens

De Hamse Molen te Wanroij

We zijn volop bezig met het dichtleggen van de achtermolen. Begin september is de kabel van de bliksemafleider gestolen. Het gevlucht van de molen begint slecht te worden en door bezuinigingen bij de gemeente kan het zomaar zijn dat we stil komen te staan.
We hebben op dit moment een leerling.

Jan Selten

Geboortegolf in Oploo?

Dinsdag 28 augustus werden er ineens 14 ooievaars gesignaleerd in Oploo. Zeven daarvan hebben de kwaliteit van de Potroeden getest en hebben daarna de nacht doorgebracht op de roeden van De Korenbloem.

Ooievaars zijn ergens familie van de reiger... We kennen allemaal het beroemde spreekwoord waarin het woord reiger voorkomt.
Heklatten, borden en zeilen waren dus goed als hun af*scheid*sgroet herkenbaar.

Volgens "kenners" hadden deze ooievaars een tussenstop van hun trektocht vanuit Noorwegen naar hun overwintering in Afrika.

Wellicht kunnen we over driekwart jaar een geboortegolf in Oploo verwachten, of zou dit een teken zijn dat de vernieuwing van het gevlucht aanstaande is?

Jan van Riet

Professioneel
Persoonlijk
Prestatiegericht

bol

Aangesloten bij
Kreston International Ltd.
en The Leading Edge Alliance

Bol Accountants Boxmeer
Spoorstraat 73, 5831 CK Boxmeer
T: (0485) 56 12 00, F: (0485) 56 12 05
E: info@bolaccountants.nl, I: www.bolaccountants.nl
Ook hebben wij vestigingen in: Schijndel, Nijmegen en Venray.

persoonlijk professioneel prestatiegericht

BEIJK
molenmakers
boutrestaurateurs

Beijk Molenbouw BV
Rimpelt 15a, 5851 EK AFFERDEN
tel. 0485-531910, fax 0485-532305
www.beijk.biz

MOLENSTEENMAKERIJ
HANS TITULAER
voorheen
HEINRICH VAN HEES

Voor de beste kunstmaalstenen als ook blauwe basaltlavamaalstenen.
Tevens wrijfstenen, kweernen (romeins model)
demonstratiestenen (doorsnede: 10, 15 of 20 cm.)
en huishoudmolens.
Zeer snel en vakkundig scherpen van uw molenstenen en
maaltechnische adviezen.
www.molenstenen.nl
Werkplaats: Rijksweg 146 6586 AB Plasmolen, Nederland
Telefoon: 024-696 36 54 / Fax: 024-696 36 57
GSM: 0653667686 / E-mail: molensteenmakerj@planet.nl

Als je vooruit wilt in de veehouderij,
kom dan eens met Hendrix praten.

Natuurlijk moet uw voerleverancier verstand hebben van voer. Maar hij moet ook met verstand van zaken kunnen meepraten over huisvesting, gezondheid, bedrijfsontwikkeling en milieu. Want uw bedrijfsresultaten hangen van veel meer af dan van voer alleen.
De Legpluimveegroep durft verder te kijken dan het voer dat zij leveren. Zij hebben een praktische kijk op hoe je een boerenbedrijf gezond kunt houden, nu én in de toekomst. Dat wordt des te belangrijker nu het er steeds meer om draait om de kosten te beheersen.

Hendrix
Legpluimveegroep
Hoofdstraat 4
6598 AD Heijen
telefoon 0485-490777
a nutreco company

Powered by HAVENS Since 1845
Voor ieder dier het juiste voer!
www.havens.nl

Meer informatie?
Tel.: (0478) 638 238
info@havens.nl